

# LIBRIS



We know  
books

Coordonatorii colecției:

Simona MODREANU

Livia IACOB

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

**EMINESCU, MIHAI**

**Poezii** = POESIAS/ Mihai Eminescu ; Selecție, Traducere, Prefață și

Note de Victor BUESCU ; cu colaborarea lui Carlos QUEIROZ

Eseu = Ensaio de Mircea ELIADE; Postfață = Posfácio de Aurelia

MERLAN; Ediția a II-a, revăzută și adăugită

Ediție coordonată de Dinu FLĂMÂND

- Iași : Junimea, 2025

ISBN 978-973- 37-2906-8

I. FLĂMÂND, D. (coord.)

II. BUESCU, V. (trad., pref., note)

III. ELIADE, M. (eseu)

IV. QUEIROZ, C. (pref.)

821.135.1-1=112.2=135.1

Tehnoredactare: *Ema LUCA*

Editura JUNIMEA,  
Bulevardul Carol I  
Parcul Copou  
cod-700 5061  
Iași - ROMÂNIA

C. P. 85, Oficiul Poștal nr. 1  
e-mail: edjunimea@gmail.com  
revistascriptor@gmail.com  
Telefon redacție: 0232 705 837

© Editura JUNIMEA, IAȘI - ROMÂNIA



## Mihai EMINESCU

### Poezii/

### Poesias

Ediție coordonată de Dinu FLĂMÂND

Selecție, Traducere în portugheză, Prefață și Note  
Seleccão, Tradução en portugue, Prefácio e Notas  
De Victor BUESCU

Cu colaborarea / Colaboração de Carlos QUEIROZ  
Eseu/ Ensaio de Mircea ELIADE  
Postfață/ Posfácio de Aurelia MERLAN

Ediția a II-a, revăzută și adăugită



EDITURA JUNIMEA  
2025

## Cuprins

Dinu FLĂMÂND/ O MICĂ EXPLICAȚIE .....	6
Dinu FLĂMÂND/ BREVE EXPLICAÇÃO .....	7
NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI .....	12
NOTA SOBRE A EDIÇÃO .....	13
Victor BUESCU/ PREFAȚĂ.....	16
Victor BUESCÙ/PREFÁCIO .....	26
EMINESCU O POETA DA RAÇA ROMENA .....	56
NOTA BIBLIOGRÁFICA.....	72
EMINESCU POETUL RASEI ROMÂNE.....	36
NOTĂ BIBLIOGRAFICĂ.....	50
TEXT ȘI TRADUCERE / TEXTO E TRADUÇÃO .....	79
CRITICILOR MEI.....	80
AOS MEUS CRÍTICOS .....	81
MELANCOLIE.....	84
MELANCOLIA .....	85
LACUL .....	88
A LAGOA .....	89
CĂLIN Fragm. VIII.....	90
CALIN <sup>(1)</sup> Fragm. VIII .....	91
DORINȚA.....	96
DESEJO.....	97

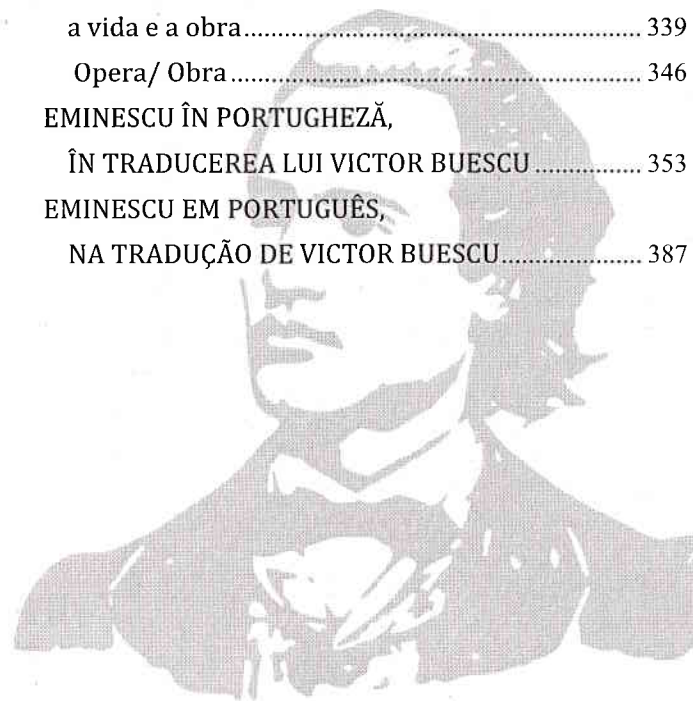


POVESTEA TEIULUI .....	100
A LENDA DA TÍLIA .....	101
DEPARTE SUNT DE TINE.....	110
DE TI ESTOU LONGE AGORA.....	111
SINGURĂTATE .....	112
SOLIDÃO .....	113
DE CÂTE ORI, IUBITO.....	116
CADA VEZ QUE RECORDO.....	117
ATÂT DE FRAGEDĂ.....	118
TĂO DELICADA.....	119
RUGĂCIUNEA UNUI DAC .....	122
A PRECE DE UM DÁCIO <sup>(3)</sup> .....	123
SUNT ANI LA MIJLOC.....	126
PASSARAM ANOS.....	127
REVEDERE .....	128
REENCONTRO <sup>(5)</sup> .....	129
CÂND ÎNSUȘI GLASUL.....	132
QUANDO SE CALA O PRÓPRIO PENSAMENTO .....	133
DESPĂRTIRE .....	134
SEPARAÇÃO .....	135
SCRISOAREA I .....	138
EPÍSTOLA I .....	139
SCRISOAREA II .....	152
EPTSTOLA II <sup>(12)</sup> .....	153
SCRISOAREA IV .....	160
EPÍSTOLA IV .....	161

SCRISOAREA V (DALILA).....	172
EPÍSTOLA V (DALILA).....	173
LUCEAFĂRUL.....	182
HYPÉRION <sup>(25)</sup> (A ESTRELA DA MANHÃ).....	183
DOINĂ.....	220
DOINA <sup>(27)</sup> .....	221
S'A DUS AMORUL.....	226
O AMOR DEIXOU-NOS.....	227
ADIO.....	232
ADEUS.....	233
CÂND AMINTIRILE.....	236
QUANDO A SAUDADE.....	237
CE E AMORUL? .....	240
QUE É O AMOR? .....	241
VENEȚIA.....	244
VENEZA .....	245
PE LÂNGĂ PLOPII FĂRĂ SOȚ.....	246
AO PÉ DOS ÁLAMOS SEM PAR... <sup>(44)</sup> .....	247
ȘI DACĂ RAMURI.....	250
SE OS RAMOS.....	251
GLOSSĂ.....	252
GLOSA.....	253
ODĂ (În metru antic).....	260
ODE (Em metro antigo) <sup>(45)</sup> .....	261
CU MÂINE ZILELE-ȚI ADAOGL.....	262
O AMANHĂ AUMENTA OS DIAS.....	263

SOMNOROASE PĂSĂRELE.....	266
ENSONADOS PASSARINHOS.....	267
PESTE VÂRFURI.....	268
SOBRE OS CIMOS.....	269
DE-OR TRECE ANII.....	270
SE OS ANOS FOREM.....	271
DIN VALURILE VREMII.....	272
DAS VAGAS DO PASSADO.....	273
TRECUT-AU ANII.....	274
FORAM-SE OS ANOS.....	275
... IAR CÂND VOI FI PĂMÂNT .....	276
... E QUANDO EU JÁ FOR PÓ .....	277
LA STEAUA.....	280
ATÉ À ESTRELA.....	281
NU MĂ ÎNȚELEGI.....	282
TU NÃO ME COMPREENDES.....	283
DIN NOAPTEA.....	284
DA NOITE.....	285
STELELE 'N CER.....	286
NO CÉU OS ASTROS.....	287
ORICÂTE STELE.....	290
POR MAIS ESTRELAS.....	291
DINTRE SUTE DE CATARGE .....	292
DE CENTENAS DE NAVIOS.....	293
RĂSAI ASUPRA MEA.....	294
RESSURGE SOBRE MIM.....	295

PE UN ALBUM.....	296
NUM ALBUM.....	297
RUGĂCIUNE.....	298
PRECE.....	299
NOTE / NOTAS.....	301
Note.....	303
Notas.....	317
Aurelia MERLAN/ POSTFAȚĂ Victor Buescu:	
viața și opera.....	331
Aurelia MERLAN/ POSFÁCIO Victor Buescu:	
a vida e a obra.....	339
Opera/ Obra.....	346
EMINESCU ÎN PORTUGHEZĂ,	
ÎN TRADUCEREA LUI VICTOR BUESCU.....	353
EMINESCU EM PORTUGUÊS,	
NA TRADUÇÃO DE VICTOR BUESCU.....	387





Mircea ELIADE

## EMINESCU POETUL RASEI ROMÂNE

Mihail Eminescu, al șaselea din cei zece frați, s-a născut la 15 ianuarie 1850 în Botoșani, în nordul Moldovei. A petrecut copilăria în sătucul Ipotești, unde tatăl lui era boier. Dar a rupt tradiția patriarhală a familiei. În școală a fost un elev rebel. Refuza să se supună disciplinei didactice și accepta numai munca pe care și-o impunea el însuși. Tatăl l-a înscris la un mare colegiu german din Cernăuți, capitala Bucovinei; dar la paisprezece ani Eminescu, avid de libertate, îl abandonează pe ascuns. A intrat din nou în colegiu, dar, puțin timp după aceea, a fugit iar.

„On le retrouve – traducteur, souffleur ou simple valet – en compagnie de troupes d’acteurs qu’il aura suivie pendant près trois ans dans leurs pérégrinations à travers les provinces roumaines. A pied, sac au dos, vêtu à la diable, il chemine par monts et par vaux, poussé par un instinct de liberté plus fort, chez lui, que l’instinct de conservation. Il connaît la faim et il lui arrive de coucher à même le sol ou dans une meule de foin: de longues années d’errance, décisives dans sa vie.”<sup>1</sup> (Basile Munteano, *Littérature Roumaine*, pag. 50).

Decisivi ani pentru cine se descoperă pe sine însuși și înțelege că niciodată nu va putea fi un boier cu spirit pozitiv, ca tatăl său, ca înaintașii săi. Dar înțelege totodată

<sup>1</sup> Reproducem acest fragment tradus de Mircea Eliade în portugheză, după originalul francez, *Panorama de la littérature roumaine contemporaine*, Paris, Éditions du Sagittaire, 1938.



că nu poate să se integreze în societatea civilizată a marilor orașe, să aparțină categoriei persoanelor „serioase”; că niciodată nu va ajunge să atingă fericitul echilibru, acea *aurea mediocritas* a Poetului. Anii de vagabondaj prin țară îl fac să dobândească o profundă cunoaștere a limbii și a spiritului popular românesc. De atunci, Eminescu începe să acumuleze tezaurul său folcloric și lexicografic care îl vor face, într-o zi, unul din cei mai buni cunoscători ai limbii și ai culturii române.

Bea, direct, din izvoarele inspirației populare, ascultă sute de istorii, legende și balade, ia notă de toate, colecționează cu fervoare manuscrise de demult, locuțiuni vechi, cuvinte rare. Acest hoinar, care a fugit de două ori din școală, este un om deosebit de muncitor, care are pasiunea faptelor exacte. În timpul orelor libere citește, în mod frecvent, toate cărțile care îi cad în mână. Singura sa avere este o ladă cu cărți pe care niciodată nu o abandonează.

Marele scriitor român Caragiale a dat peste el într-o zi, așezat pe o grămadă de fân, citind cu voce tare o piesă din Schiller. Tot ce câștigă cheltuiește pe cărți. Nu se îngrijește de sine, se mulțumește cu extrem de puțin și disprețuiește, cu superioară demnitate, aparențele îmbrăcăminte. După o perioadă petrecută în Blaj, în Transilvania, Eminescu se decide să urmeze cursuri de filosofie în străinătate. Deja publicase primele sale poezii, în 1866, la *șaisprezece* ani, cucerind un înalt loc între scriitorii români.

În Universitățile din Viena (1869-1872) și din Berlin (1872-1874), Eminescu frecventează diferite cursuri, fără cel mai mic interes de a susține examene sau de a obține diplome. Se interesează de toate: egiptologie și drept roman, științe financiare și anatomie, filologie comparată și filosofie, drept internațional și ocultism etc. etc. Urmează, cu asiduitate, cursurile tuturor profesorilor

celebri din Viena și din Berlin, luând neîntrerupt notițe. Caietele sale, din care o parte se conservă în Biblioteca Academiei Române, mărturisesc curiozitatea sa fără margini, care îl determină să încerce să absoarbă totalitatea cunoașterii umane. Începe să studieze chiar și sanscrita; citește Horațiu și Leopardi în original, clasicii francezi; se îmbată cu poezia tuturor popoarelor. Germana este al doilea său idiom; literatura germană nu are secrete pentru el. Dar marea sa pasiune este, și va fi pentru totdeauna, filosofia. Traduce *Critica rațiunii pure* și studiază, profund, toți marii maestri ai Gândirii, începând cu *Upanișadele*. O vreme se pregătește, cu seriozitate, pentru a-și lua doctoratul în filosofie, pentru că în patria sa, în București este atât de admirat de anumiți scriitori și critici, încât aceștia s-au gândit să-i ofere o catedră la Universitate. Eminescu, cu toate acestea, nu este omul care să profite de ocazii. Responsabilitatea unei catedre universitare nu este pentru el. Pentru a se pregăti corespunzător consideră că îi sunt încă necesari ani și ani de muncă metodică. Poetul nu-l prejudiciază însă pe cel care muncește. Se încheie uneori cu cărțile și cu caietele sale în cameră și petrece acolo zile întregi. Își face o viață aparte acest tânăr poet de o frumusețe în același timp delicată și virilă, mereu îndrăgostit de o femeie visată, mereu concentrat în meditații filosofice și elaborând opera sa poetică. Acest spirit interesat de totalitatea Cunoașterii umane este, în același timp, un fanatic al perfecțiunii literare. Lucrează la poemele sale ani și ani la rând, începând și abandonând noi versiuni, mereu nemulțumit de forma lor, căutând neobosit expresia perfectă. După jumătate de secol de la moartea sa încă nu s-a încheiat cercetarea manuscriselor (vreo douăzeci de mii de pagini!) și analiza nenumăratelor variante ale poemelor sale!

Înainte de a termina studiile, Eminescu se întoarce în România, unde începe să ducă o existență dură și sumbră. Se angajează, provizoriu, ca bibliotecar, în Iași; apoi ca inspector pentru învățământul primar și, în cele din urmă, în schimbul unui salariu derizoriu, acceptă sarcina de a redacta un ziar politic din București, „Timpul”.

Acceptă toate serviciile cu un curaj și un entuziasm impresionant. Dar se epuizează într-o muncă devoratoare, cu redactarea „Timpului”, scriind singur articolele de fond, cronicile și comentariile politice; traducând telegramele agențiilor și, în plus, revăzând la trei dimineața probele întregului ziar! Este celebru, stimat și admirat, are iluștri protectori, dar timiditatea sa, orgoliul său și capriciile sale îl împiedică să trăiască o viață umană. „Peu à peu, ses forces s'épuisent et un jour vint, en 1883, où sa conscience se ternit. Dès lors, d'hospice en hospice, dans des alternatives de lucidité et d'absence, il gravit jusqu' à la mort le calvaire de la folie. On n'ose pas concevoir ce qu'eût été l'oeuvre complète de cet homme qui a cessé de produire à trente-trois ans.” (B. Munteano, *ibid.*).

Scriitorul român Alexandru Vlahuță descrie o vizită pe care i-a făcut-o în acea perioadă într-o casă de sănătate. Tânărul scriitor începe să vorbească de poezie „Atunci, cu o bucurie de creator, manifestată infantil, Eminescu a scos din buzunar o bucată de hârtie boțită și, așezându-se pe un scaun, s-a pornit să citească o lungă serie de strofe de o sonoritate și de un efect ritmic minunate. Pe măsură ce pronunța cuvintele se entuziasma tot mai mult, iar vocea și privirea i se reanimau. Dar pe bucata de hârtie nu se aflau decât trei cuvinte: *Glorioasa zi de nuntă*. Eminescu improviza!... Eu ascultasem, așa, uimit, mai mult de douăzeci de catrene, sonore, dar lipsite de conexiune; fiecare vers părea desprins dintr-un frumos poem...”.



În timpul bolii, prietenii au dat să i se tipărească primul – și ultimul – volum de *Poezii*. Succesul a fost enorm. S-au înmulțit, de aici încolo, cu rapiditate edițiile. Eminescu devenise poetul național al României...

Opera sa publicată este, de altminteri, un fragment minim din grandioasa construcție pe care a încercat să o realizeze. Eminescu muncea imens, dar consimțea să se tipărească numai lucrările care îl satisfăceau. Din voluminoasele sale manuscrise a ajuns să publice numai vreo șaptezeci de poeme (dintre care unele extinse); două mari nuvele, *Cesara* și *Sărmanul Dionis*, în afară de câteva sute de articole politice, istorice și critice. Dar influența exercitată de Eminescu a fost enormă; nu a fost doar creatorul limbii literare române moderne și al mișcării eminesciene care a schimbat orientarea noii poezii a țării sale, dar a devenit și doctrinarul prin excelență al naționalismului român. Acest poet, deși era pesimist, era în același timp un mare patriot; acest avid devorator al Cunoașterii universale credea cu fermitate în destinul Rasei sale și în misiunea istorică a Romanității orientale.

S-a vorbit mult de pesimismul lui Mihail Eminescu. „Pesimismul” lui are, totuși, o amprență de așa manieră personală, încât suntem forțați a renunța să-i aplicăm orice calificativ generalizator.

Eminescu a fost un om de geniu, avea un „sentiment tragic al vieții”; ca toți aceia care explorează până la miez singurătatea și durerea umană, Eminescu niciodată nu refuza să accepte realitatea... Și realitatea, pentru el, era izolarea Omului în Cosmos. Omul se naște și moare în singurătate absolută, dar această singurătate este populată de visuri, de himere și de iluzii. Înțelepciunea recomandă o rezervă calmă față de toate aceste tentații iluzorii:



*Vreme trece, vreme vine,  
Toate-s vechi și nouă toate;  
Ce e rău și ce e bine,  
Tu te' ntreabă și socoate;  
Nu spera și nu ai teamă;  
Ce e val ca valul trece;  
De te' ndeamnă, de te chiamă,  
Tu rămâi la toate rece.*

(*Glossa*, vv. 1-8)

Idealul filosofic al lui Eminescu era *ataraxia* greacă, renunțarea deplină, serenitatea absolută. Dar, bine-înțelese, era departe de a atinge acest ideal, pentru că în același timp iubea viața, adora frumusețea și nu putea domina pasiunile. A cântat Femeia ideală cum puțini poeți au cântat-o:

*Ideal pierdut în noaptea unei lumi ce nu mai este,  
Lume ce gândea în basme și vorbea în poezii...*

(*Venere și Madonă*, vv. 1-2)

El a cunoscut

*Minune cu ochi mari și mână rece*

(*Sunt ani la mijloc...*, v. 4)

și-și aduce aminte de copila

*Cu brațele de marmur, cu părul lung, bălai*

(*Din valurile vremii...*, v. 2)

a cărei prezență, spune poetul,

*Cum inima-mi de-adânc o liniștește,*

*Ca răsărarea stelei în tăcere.*

(*Sunt ani la mijloc...*, vv. 11-12)



El visează la iubiri romantice de altădată, o idealizează pe castelana care ascultă, vrăjită, cuvintele iubitului ei:

*Ah, ce fioros de dulce de pe buza ta cuvântu-i!  
Cât de sus ridici acuma în gândirea ta pe-o roabă,  
Când durerea ta din suflet este singura-mi podoabă.  
Și cu focul blând din glasu-ți tu mă dori și mă cutremuri,  
De îmi pare o poveste de amor din alte vremuri;  
Visurile tale toate, ochiul tău atât de tristu-i,  
Cu-a lui umedă-adâncime toată mintea mea o mistui...  
(Scrisoarea IV, vv. 62-68)*

Ca toți marii poeți, Eminescu posedă un geniu polar: ireductibil ia o singură „determinantă”. El iubește viața și o evită, în același timp; adoră și evită femeia; trăiește în mijlocul unei lumi teribile și visează la pacea eternă.

Eminescu este tentat de gândul Morții, de speranța reintegrării în sânul Naturii-Mamă. Așteaptă această reîntoarcere în Cosmos ca pe o beatitudine finală. Ultima sa dorință este de a fi înmormântat

*... La marginea mării.*

*Să-mi fie somnul lin  
Și codrul aproape,  
Să am un cer senin  
Pe-adâncile ape.*

*Și cum n'oi suferi  
De-atuncea 'nainte,*

*Ce dulce-mi va suna  
Cântarea de buciom.*

*(... Iar când voi fi pământ,  
vv. 4, 9-12, 21-22, 27-28)*



Această dorință de reintegrare în materia vie a Cosmosului reapare în nuvela sa fantastică *Cesara*, în care pustnicul Eutanasiu are parte de o stranie moarte sau, mai curând, de dispersarea ființei sale într-un peisaj edenic. Chiar viața perfectă, fericirea supraumană se traduce pentru Eminescu în termeni care amintesc moartea. În insula sa feerică, alt erou, Ieronim, trăiește „ca o plantă”, fără dorință și fără durere. Poetul este urmărit de visul unei insule paradisiace, unde viața dobândește iarăși fluxul ei primordial, fără lovituri, fără conflicte, fără dorințe și chiar fără conștiință, unde omul poate să abandoneze toate „formele”, recuperând condiția adamică de dinaintea căderii din Paradis.

Mare poet, Eminescu este un creator de mituri și cel mai frumos, cel mai emoționant este această revenire la starea paradisiacă, această aspirație nostalgică de a se întoarce în sânul Naturii-Mamă, această comuniune cu Cosmosul viu. Viața, *această viață* – în mijlocul agitației, al durerilor, al iluziilor și al dorințelor – este un obstacol în calea Unității. Viața e un izvor nesecat de forme, care se ciocnesc și se înlănțuie, care ne izolează, pe noi oamenii ce căutăm comuniunea cu Totul, reintegrarea în Unul primordial. Din această cauză, Ieronim se refugiază pe o insulă, unde poate abandona toate „formele” – sociale, morale, și chiar hainele –, pentru că se scufundă, complet dezbrăcat, în „lacul vrăjit”...

Poetul nu evită suferința; excesul de durere îl ajută să-și recupereze ființa sa intimă și să găsească din nou climatul lui original: „Totul-Unul”, marea Unitate cosmică:

*Când de-odată tu răsăriși în cale-mi,  
Suferința, tu, dureros de dulce...*

*Până 'n fund băui voluptatea morții*

*Ne 'ndurătoare.*

*(Odă, vv. 5-8)*



Un poem complet, *Rugăciunea unui dac*, este un puternic apel la suferința și la „repausul etern” (v. 20). Poetul începe prin a evoca Unitatea primordială, care a fost divizată în mii de fragmente prin actul Creației:

*Pe când nu era moarte, nimic nemuritor,  
Nici sâmburul luminii de viață dătător,  
Nu era azi, nici mâine, nici ieri nici totdeauna,  
Căci Unul era toate și totul era Una;  
Pe când pământul, cerul, văzduhul, lumea toată  
Erau din rîndul celor ce n'au fost niciodată, –  
Pe-atunci erai Tu singur!...*

(vv. 1-7)

Dar de la acest Dumnezeu care a transformat Chaosul în Cosmos, poetul imploră o nouă favoare:

*Și tot pe lâng' acestea cerșesc înc' un adaos:  
Să 'ngăduie intrarea-mi în veșnicul repaos!*  
(vv. 19-20)

Și pentru a atinge această pace, el acceptă și cere chiar toate suferințele și toate urile:

*Să blesteme pe-oricine de mine-o avea milă,  
Să binecuvânteze pe cel ce mă împilă;  
.....  
Când ura cea mai crudă mi s'apărea amor –  
Poate-oi uita durerea-mi și voi putea să mor.*  
(vv. 21-22, 33-34)

Acest frumos poem, ca întreaga operă a lui Eminescu – care poate fi tradusă numai de un mare poet – exprimă o concepție tragică despre existență; nu este un pesimism ușor, ci o gravă și energetică disperare. Ca



înaintașii săi, dacii, Eminescu acceptă suferința, evocă nefericirea și nu se teme de tragedie. Multiplicitatea durerii este pentru el o specie de extaz care îl purifică, suferința e o combustie care devorează tot ceea ce este efemer, imperfect, limitat și pătat de om.

Universul lui Eminescu este așa de vast, încât cu dificultate se poate defini opera sa într-un singur eseu. El a experimentat toate ritmurile, descoperind la poezii anteriori cadențe și frumuseți care i-au dat un loc unic și aparte. A sa *Melancolie* evocă o singurătate cosmică, o stranie magie care suspendă viața, gândul, însăși istoria:

*În van mai caut lumea-mi în obositul creier...*  
(v. 29)

Sonetul *Veneției* reînviază, pentru o clipă, frumosul oraș care nu va mai avea viață. *Mortua est* este un strigăt de disperare în fața iluziei universale. *Iar când voi fi pământ...* exprimă dulceața morții, atât de asemănătoare cu un somn vegetal. *Împărat și proletar* este un amplu poem, plin de retorică revoluționară, care sfârșește prin a fi metafizic:

*Că vis al morții-eterne e viața lumii 'ntregi.*  
(v. 210)

În *Scrisoarea I* încearcă să descopere misterele Creației; ca poetul din *Rig-Veda*, Eminescu întrebă:

*La 'nceput, pe când ființă nu era, nici neființă,  
Pe când totul era lipsă de viață și voință,  
Când nu s' ascundea nimic, deși tot era ascuns...  
Când pătruns de sine însuși odihnea cel nepătruns,  
Fu prăpastie? Genune? Fu noian întins de apă?*  
(vv. 41-45)